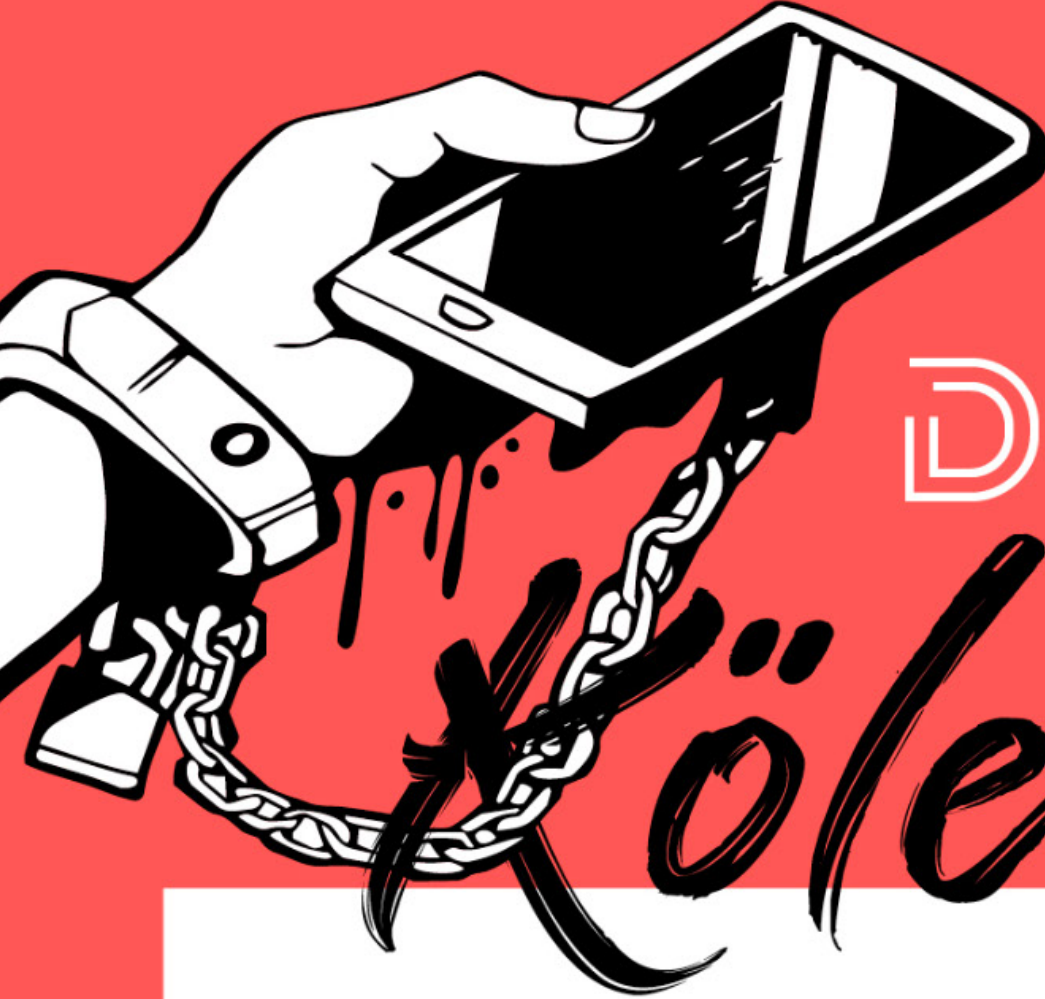

SELİM
CERRAH

DOSYA

Dijital

Bir toplumda yıkımın da inşanın da kilit taşı gençlerdir. Genç; yiğit, er, cömert, kerem sahibi, define, hazine, civan, körpe, taze, ace-mi, gelişme safhasında olan gibi anlamlara gelir. Türkçe metinlerde "kız" kelimesi kıymetli nâdir ve pahalı gibi anlamlara gelir. Karşılaştıkları zor iş-leri usulüne uygun yapan ve Hakk'a yönelen gençlere ise "fetâ" denir. Fütüvvetin özü, özellikle fakirleri, muhtaç-ları, çaresizleri düşünüp onlara yumu-şak huyla güzelce yardım etmektir.

Dünyanın nereye gideceğinin belli ol-madığı bu ahir zamanda döneminde neye mal olursa olsun kazanmayı de-ğil, kötülük yapmamayı, zulmetmeme-yi, zulme karşı direnmeyi ve erdemli mücadele etmeyi esas alan bir gençli-ğe ihtiyacımız var. Çünkü kulluk için yaratılan insan, asla temel gayeyi yi-tirmemelidir. Toplumsal yapılar yeri-ni sanal cemaatlere bırakırken ortalık toz duman vaziyette. Sapkın hareket-ler, bozuk ideolojiler sanal ortamlarda etkilerini artırarak nesilleri ifsat etme-ye devam ediyorlar. Aslında zayıflaya-rak ve güçsüzlüğe maruz kalarak ne-reye atıldığı belli olmayan zindanlara mahkûm oluyoruz.

Burada bağımlılık ne demek ona bakalım. Bağımlılık; esaret, bağımlı olma hâli, iptila, bir şeye aşırı düşkün olmak, bir şeyin tutkunu olmak gibi anlamlara gelir. Dünyayı teknolojik hakimiyetle yönetmeye çalışanlar, insanı ve toplumu özgürleştiriyor diyerek köle hâline getiriyor, masumiyetini kaybettiriyorlar. Sosyal medya gibi ortamlar sosyalleşme vasıtası gibi görünse de orta ve uzun vadede sahici ilişki ve iletişimi olumsuz etkiliyor.

Teknolojiyi özgürlük alanı olarak görüyoruz. Oysa bu daha çok bağımlılıktır.

**Bağımlılıktan
anamlı bağlar
kurarak uzak
durabilir,
iyi insanlarla
nitelikli bağlar
kurarak
kendimizi
koruyabiliriz.**

Mahalle, muhit, çevre gibi ortamlarda kurulan bağlar insanı kötülükten ve kötülerin şerrinden korumak için önemli fonksiyonlar icra ediyordu. Şehirlerin büyümesiyle etkisi azalan bu yapıların kaybı insanı kalabalıklar içinde yalnız kalmaya itti. Gerçek dostluklar azalıp yerini sanal arkadaşlıklara bırakınca mağlubiyet ve mağ-

duriyet arttı. Aile, dostluk, cemiyet ve cemaat gibi insanı yalnızlıktan koruyan, güzel işleri teşvik eden yapılar vasıtasıyla kurulan nitelikli ilişkiler insanı kötülüğe taşıyan bağımlılıkların panzehiri olabilir.

İnsan çaresiz kaldığı zaman daha fazla anlaşılmak ister. Sanal âlemde kendisini izleyici değil kullanıcı olarak gören gücü azalan bir kitleyle karşı karşıyayız. Sanal dünyada sahici ilişki azaldı, iletişim kayboldu. İçerilen, susan ve sanal tarafından kolayca ele geçirilen kuşaklar ortaya çıktı, gençler konuşma cesaretini yitirdiler, aralarındaki diyaloglar "evet-hayır" seviyesine indi.

İmajlara sığındığımız bir dünyadayız. Sözün değeri düştü, imaj yükseldi. Kelime düştü, emoji yükseldi. Sözü yüceltmek gerekiyor. Yeni bir dünya kurmak için; sözünün eri, namuslu, dürüst, delikanlı insana muhtacız. Hz. Ömer (r.a.) "Delikanlı olmayan toplumların sonu hüsrana olur." demişti. Peygamberimiz sözünün eri, delikanlı bir nesil yetiştirmek için 19 yaşındaki Erkam bin Eb'il Erkam'ın evini "ibadet mekan, eğitim merkezi, tebliğ ve davet üssü" olarak kullanmıştı. Dine özel olarak davet edeceği kişileri o evde ağırladı; çağrısını titiz, hassas şekilde orada gerçekleştirdi, öncü şahsiyetleri

orada yetiştirdi. Oraya gelenler; dinledikleri hakikatin ışığında önce kendilerini tanımayı, Rabbini bilmeyi, güzel ahlâka, sahih inanca, doğru düşünceye ve gönül eğitimine önem vermeyi öğrendiler, üzerlerindeki örtülerden sıyrıldılar, iradeleri orada eğitildi. "Kalk ve uyar!" emriyle ayağa kalktılar, emrin gereğini yerine getirdiler. Fatiha suresiyle teslimiyet, hamd, dua ve istikamet şuurunu öğrendiler. Böylece gönüllerdeki kilitler rahmet ve merhamet nuruyla açılmış oldu.

Şimdi başka bir iklimde yaşıyoruz, farklı meseleler öne çıktı. Dijital dünyada kendimiz olarak var değiliz, orada daha çok olduğumuzdan daha iyi gösteren sahne kimliklerle ispat-ı vücut ediyoruz. Gençlik bizden güzel örneklik göremiyor, ne yaptığını, ne yapacağını bilemiyor, yakın gelecekte bizi yıkım beklemekte diyenler haklı gibi. Sanal dünya farklı yönlendirmelerle insanı kendisinden uzaklaştırıyor. İnsanları teröre kurban veya hazır hâle getiren sanal gerçekliğin tetiklediği tehlikelere karşı dikkatli ve duyarlı olmalıyız. Geleceğin terörizmi olarak görülen, Siber terör, Nükleer terör, Narko terör ve Biyolojik terörlere karşı tedbirli olmalıyız. İnsanları daha fazla bağımlı kılmak için; "online olama" korkusu yayılıyor, in-

ternet olmazsa yaşayamam" duygusu pazarlanıyor. "Dijital Yerlilerin" doğal zannettiği bu durumu değiştirmek için tespiti doğru yaparak mücadele etmek gerekir.

Dijital dünyada acılar yok sayılır, acımasızlık prim yapar. Teknik ilerleme sonucu oluşan rekabet ve koşuşturma içinde insanın sebep olduğu, ayrıca mağduru olduğu psikolojik ve biyolojik krizler ortaya çıkıyor, bu durumun dört büyük hastalığa sebep olduğu söylenir; "Ailenin tahrib edilmesi, suçlarda çoğalma, çevre kirliliği, doğum oranlarında düşüş." Hastalıklara yenileri eklenebilir, dünya bu sorunlarla ve problemlerle yaşanılmaz hâle gelebilir.

Aracın amaca dönüştüğü yerde her şey reklamla, propagandayla büyüyor. İnsan teknolojiyi hayatı kolaylaştıran araç olarak görüyor, onunla tabiata hâkim olmayı düşünüyor, asıl o zaman insan eşyaya bağımlı kalıyor.

Teknoloji insanı mânevîyattan koparıp nesilleri hastalıklı hâle getiriyor. Toplumu alıklaştıırıyor, balık hafızalı hâle getiriyor.

Neticede sadece ciddi meseleleri değil, günlük hayatta karşılaşılan can yakıcı olayları hatta günlük, sıradan meseleleri bile anlamak zorlaşıyor.

Bu gidişle zamanla duyguları azalan, hırsları artan, iletişim becerileri azalan, sinir sistemleri iş göremez hâle gelen, köleliği seven, robotlaşma eğilimi artan nesiller çoğalacak gibi. 15 Temmuz gecesi kendi milletine ölüm yağdıran ruhsuz kitle insanın robotlaştığı zaman ne hâle geldiğini gösterir. Bu durum bizi arzu etmediğimiz sonuçlara taşıyabilir. İnsanlık kötü akıbete doğru yürürken dikkatli olmamız gerekiyor. "Zannedildiği gibi insanlığın sonu nükleer silahlar, doğal felaketlerle olmayacak; aksine ortak, evrensel hiçbir ahlâki değer kalmamasıyla olacak." (Hans Küng)

Başkalarının kölesi veya tutkularımızın esiri olarak takipçi arttırma yarışına girmeyelim. Eskiden köleleşmekten korkardık, yerini robotlaşma aldı. Köle, bir gün özgür olma imkanına sahiptir; robotlar sahiplerinin iradesine bağlı yaşamak zorundaydı. Yapay zekâ ile durum değişti, günümüzde düşünen makineler kendi tercihleriyle hareket etmeye başlayacak. Bunun neticesini birlikte göreceğiz. Erich Fromm, robotlaşan insan için; "Köle özgürlüğünü kaybeder. Robot ise insanlığını..." demişti. Şimdi düşünen, iş yapan robotlar var, meseleyi nasıl izah edeceğiz bilemiyorum.

Gerçek olanı ihmâl edince ortalığı yapay olan istila ediyor. Oyun konsollarına bağlanan, buralarda hisleri kaybolan, duyguları kirlenen nesiller ölümü ve kötülüğü

oyun gibi görmeye başlıyorlar. Bu ise yaşanan cinayetleri ve katliamları umursamayan bir kitleye işaret ediyor. Yapay zekâ için harcadığımız para, emek veya zaman kadar insânî gelişime önem vermeli, ahlâkî yapımızı güzelleştirmek için gayret etmeliyiz. Eğer buna önem vermezsek bilgi teknolojisi ve yapay zekâ algoritması gelişir, veri tabanı büyür, özünü yitirmiş, kimlik ve kişilik kaybı yaşayan, değerler bilinci olmayan insan türü artar. Böylece insan fonksiyon kaybına uğrar, robotların emrine âmâde olmuş, işlevsiz varlığa dönüşebilir. Yapay zekâ ile çalışan yeni nesil araba aldınız, ayarlar menüsüne olası kaza anında ne pahasına olursa olsun sizi tehlikeden koruma seçeneğini işaretlediniz. Seçenek diğer arabadaki ailenin ölümüne yol açabilir. Bu durumda siz suç işlemiş veya ölüme sebebiyet vermiş olur musunuz? Vicdan terazisi nasıl işleyecek?..

İnsanların sadece rasyonel tarafına değil, daha derin duygularına, bilinçaltına hatta fizyolojisine müdahale edilmek isteniyor. Bu tür müdahalelere karşı hazır ve hazırlıklı olalım. Ahlâkî zafiyet inanan insanlarda da görülebilir, asıl tehlikeli olan şey «neye, niçin ve nasıl» inanması gerektiğini unutmaktır. Mümin ve muvahhit olalım, merhametli, âdil, ve

vicdanlı olalım, iyiliği yüceltelim, kul hakkına riayet edelim, yaptıklarımızın he-sabını vereceğimizi bilerek yaşayalım.

“

**Kendi kuşağımızın
önünde yürüyelim,
iyiliğin öncüsü,
hakikatin
taşıyıcısı olalım.
İdealist olalım,
ideallerimizi
koruyalım,
sorumluluklarımızı
ihmâl etmeyelim.**

Sanal âlem hakikatten kopuşu daha derinden yaşamayı tetikliyor. Sanal olan hiçbir zaman gerçek hayatın önüne geçemez, geçmemeli. Gerçek hayat, ilâhî iradenin eseridir; sanal olan ise şeytanın kurgusudur. Bazı ömürler sanal hayatla tükeniyor, bazıları da sanal olanı fark ediyor, ilâhî iradenin takdir ettiği dünyaya dönmek istiyor ama zorlanıyor. Sanal hayatta beğenilmek, veya gerçek hayatta saygınlık, hangisi değerlidir, buna karar verelim.

Aklı başında batılı düşü-nürler aşırılıkları tasvip etmezler. Bunları kendi halkları için tehdit ve tehlike sayarlar. İletişim alanında yaşanan gelişmeler sonucu batının marjinal, ekstrem hayat tarzı alabildiğine teşvik ediliyor. Görüntü aklımızı kirletti, kalbimizi çürüttü,

sosyal medya algoritmaları zihnimizi çöplüğe çevirdi, “beyin çürütmesi” yaşıyoruz.

Heidegger “teknoloji başı-boş canavardır” diyor. Sosyal medyada sürekli çirkinliğe muhatap oluyoruz ve bunu neredeyse yadırgamaz durumdayız.

“

**Sanal olanın
aklınızı
kirleten,
kalbimizi
çürüten
zararlarını
engellenecek
çalışmalar
yapalım.**

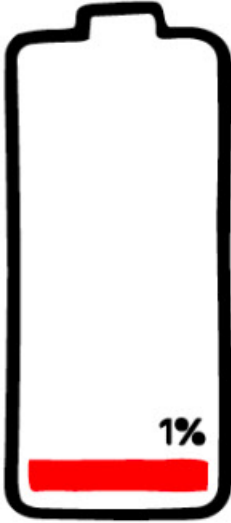
Sosyal medyada “gizlilik ayarlarına” mutlaka ihtimam gösterelim ama ondan çok “mahremiyete, ahlâka ve namusa” önem verelim. Duyduğun her şeyi sormadan, araştırmadan paylaşmak yalanı yaymaktır. “Bilmediğin şeyin ardına düşme! Çünkü göz, kulak ve kalb, bunların hepsi sorumludur.” (İsra 36)

Sürekli internette olmanın insanlarda bazı olumsuz etkileri vardır, denir; Duyarlılıkta azalma oluşturur, insanı hissizleştirir. Kişilik aşınmasına sebep olur, özgüven kaybı yaşatır. Uykuda düzensizlik sonucu sürekli yorgunluk oluşturur. Çevreyle irtibatı zayıflatır, ilişki ve

iletişimi koparır. Gerçek arkadaşlıkları azaltır. Ramazan yaklaşıyor, yeme içmeyi kestiğimiz gibi sosyal medyada vakit öldürmeyi de azaltalım.

Dijital iklimin tesiriyle iletişim arttı, fakat fikir çoraklaştı, idrak kaybı arttı. Faslı düşünür, Taha Abdurrahman “en büyük tehlike, en ağır ölüm idrak ölümüdür, idrak ölünce, insan konuşur fakat sözünde hikmet olmaz, düşünür fakat fikrinde ibret olmaz, iştir ama hakikate kulak kesilmez, bakar fakat bakışı basiretli olmaz” der. Ondan ilham ile aşağıdaki hastalıklara bakalım.

Dijital iklim insanlarda üç büyük hastalık ortaya çıkarmıştır:

1. Teferrüc: Bakma, izleme ve seyretme, imajlara mahkûm olma, her şeyi surete indirme hastalığı. Helâl haram ayrımı yapmadan her şeyi seyretmek.

2. Tecessüs: Başkasının mahrem olan, gizli kalması gereken hâl ve durumlarını gizlice izlemek, kusur aramak, sırların peşine takılmak, özel olanı alenî hâle getirmek... Gizli bilgiden güç devşirmek, insanlar hakkında dosya tutarak onlara tahakküm etmek.

3. Tekeşşüf: Görülmeyi sevmek, her şeyi seyredilme arzusu ile ortaya sererek ifşa etmek, mahremini sergilemek, kendi gizli hallerini ekranda teşhir etme hastalığı. Bu şekilde kötü, çirkin, uygunsuz hâl ve durumlar sıradanlaştırılıyor.

İnsan ilişki kuran, ünsiyet geliştiren bir varlık olarak yaratıldı. İlişki ve iletişimi sanal olana mahkûm etmek gerçek hayatı ıskalamak olur. Dünyaya bir kere gel-

dik, başka bir şansımız olmayacak, dikkatli olalım ama acele etmeyelim. Gideceğimiz yerin gidilmesi gereken yer olmasına dikkat edelim. Yol ayrımında gibiyiz, yola önem verelim, yol arkadaşlarımıza değer verelim. Yolu daraldığı yerden açmaya gayret edelim.

